

NYA PERSPEKTIV

DOKUMENTATION FRÅN SEMINARIUM 13, 3–4 MAJ 2018

FÖR VÄRMLÄNNINGARNAS BÄSTA

GEMENSAMMA MÅL I KOMMUNERNA OCH LANDSTINGET

Barns hälsa och uppväxtvillkor

Psykisk hälsa

Riskbruk och riskbeteende

Äldres hälsa

INNEHÅLL

FÖRORD – <i>Stina Höök</i>	3
REGIONBILDNING PÅGÅR	4
NYA PERSPEKTIV INSPIRERADE TILL STRATEGI FÖR HÄLSA – <i>Anne Bylund</i>	5
”KÄNSLOR STYR 95 PROCENT AV BESLUTEN” – <i>Erik Fernholm</i>	6
FÖR BARN OCH UNGA FINNS VIKTIGA VUXNA – <i>Anne-Sofie Skälegård</i>	8
ELSA GER BESKED OM BARNES OCH UNGAS HÄLSA – <i>Per-Joel Sewelén</i>	10
HURMÄRDU.NU? – <i>Per Hanning och Olga Sabirova Höjerström</i>	12
FRAMTIDEN ÄR LJUS! – <i>Hannes Sjöblad</i>	14
EN FÖRSTA DAG FULL AV NYA PERSPEKTIV	15
ÖKADE KLYFTOR KRÄVER NYA ARBETSSÄTT – <i>Maria Nyman Stjärnskog</i>	16
”KRÅNGLA INTE TILL DET!” – <i>Rebecca Hedenstedt</i>	18
”SKOJBRÅK TAR ALL KRAFT OCH SKAPAR ORO” – <i>Magdalena Norin</i>	20
LÖGNER BLIR VARDAG FÖR SPELBEROENDE – <i>Patrik Axelsson</i>	22
AKTIVT PENSIONÄRSLIV MED PARKINSONS SJUKDOM – <i>Lars-Erik Jonsson</i>	24
SJÄLVSTÄNDIGT LIV MED RÄTT HJÄLPMEDEL – <i>Peter Nylander</i>	26
”LIVET HANDLAR OM ATT SKAPA SIG SJÄLV” – <i>Christina Rickardsson</i>	28
NU GÖRS AVSTAMP FRAMÅT	31
MER KUNSKAP OM NYA PERSPEKTIV	32
SÅNG TILL NYA PERSPEKTIV I VACKRA SUNNE	33
AKTIVT OCH KONKRET ARBETE	34

DELTAGARRÖSTER	9, 11, 19, 27

UTGIVEN AV REGION VÄRMLAND, JULI 2018.

All dokumentation från Nya Perspektivs seminarier finns nedladdningsbar från Region Värmlands webbplats.

Vid eventuella frågor kring innehållet kontakta: yvonne.lennemyr@regionvarmland.se

Form: Lars Falkman • Text och foto: Katarina Averås

REGION VÄRMLAND

Box 1022, 651 15 Karlstad
www.regionvarmland.se

NYA PERSPEKTIV BJUDER PÅ BERÄTTELSE SOM BERÖR

Stina **Höök**

Ordförande politiska styrgruppen
Nya Perspektiv

NÄR JAG KLIVER IN i den stora konferenssalen på Selma Spa i Sunne blir jag glad och lite pirrig. Det är åter dags för oss att samlas till Nya perspektiv.

Det jag ser är 145 förväntansfulla personer som alla har en viktig uppgift här i Värmland – chefer och politiker från alla länets 16 kommuner, landstinget och Region Värmland. Alla medskapare till välfärd och livskvalitet i Värmland och alla med ett stort engagemang för invånare i livets olika skeden och med olika behov.

Det jag hör är ett sorl av samtal. Jag kan konstatera att diskussionerna kring borden redan är igång – trots att vi inte ens har startat.

Jag blir stående här i ingången en stund. Tänker att det utvecklingsarbete för nya perspektiv som vi startade just här i Sunne är något helt unikt. Nu samlas vi för trettonde gången.

Under året har SKL varit på turné runt om i landet med ett koncept inspirerat av det vi byggt upp här i Värmland. Flera regioner sneglar på vårt sätt att arbeta. Vi har alla samma mål – vi vill bygga tillit mellan olika verksamheter och alltid leverera bästa möjliga samhällsservice till invånarna. Att vi är flera aktörer som samsas om uppdraget får aldrig vara ett hinder. Det är istället en källa till massor av möjligheter!

Nu har vi två spännande dagar framför oss. Vi ska som vanligt ägna oss helt åt de invånare som behöver vårt stöd allra mest. Varje utmaning är också ett utvecklingsområde. Jag repeterar dem tyst för mig själv: Äldres hälsa, Barns hälsa och uppväxtvillkor, Psykisk hälsa och Riskbruk/riskbeteende.

Programmet med gäster och föreläsare är som vanligt både lockande, intressant och utmanande. Om ett dygn kommer vi alla att vända hemåt fulla av nya insikter, lärdomar och kunskap. Det är precis så det ska vara. Nya perspektiv bjuder på berättelser som berör på djupet. Vi får möta de människor vi jobbar för – som har gett oss vårt uppdrag.

Det är dags för mig att kliva upp på scenen och slå på mikrofonen.

VÄLKOMNA TILL NYA PERSPEKTIV 2018.

Region Värmland

REGIONBILDNING PÅGÅR!

Processen med att bilda en ny gemensam organisation bestående av Region Värmland Kommunalförbund och Värmlands läns landsting från och med 1 januari 2019 är i full gång.

REGION VÄRMLAND FÅR ett brett uppdrag som omfattar:

- Hälso- och sjukvård
- Tandvård
- Regionala utvecklingsfrågor
- Kollektivtrafiken i Värmland

Regionens utveckling och invånarnas välmående är varandras förutsättningar. God hälso- och sjukvård samt tandvård ger välmående invånare. Välmående invånare bidrar till god tillväxt och utveckling.

Landstingets nuvarande vision tas med in i den nya organisationen:

LIVSKVALITET I VÄRLDSKLASS

Liksom värdegrunden:

**ALLA MÄNNISKOR HAR LIKA VÄRDE
OCH FÖRTJÄNAR ATT MÖTAS MED RESPEKT**

I september 2018 väljs politiker till ett regionfullmäktige med direktvalda politiker som ansvarar för hälso- och sjukvård, tandvård och regional utveckling. Från årsskiftet skapas en ny politisk organisation och en ny tjänstemannaorganisation. Antalet medarbetare blir nästan 8 000.

NYA PERSPEKTIV INSPIRERADE TILL STRATEGI FÖR HÄLSA

Förra året deltog Anders Henriksson, 1:e vice ordförande i SKL, för att fira tio år med Nya Perspektiv. Han berättade då att SKL:s kongressbeslut Strategi för hälsa är sprunget ur erfarenheterna från Värmlands arbete med Nya perspektiv.

– Inspiration till upplägget, workshop-turnén som genomförts i Sverige och den strategi som antagits, kommer från er, konstaterar moderatorn Anne Bylund inledningsvis.

DET FINNS TRE målområden för genomförandet av strategin. En god och jämlik hälsa, God kvalitet samt Hållbart och uthålligt. Inom några välfärdsområden är samordningen särskilt betydelsefull. Det är områden som rör stora befolkningsgrupper och under en stor del av livet. Det är inom dessa områden Strategi för hälsa kommer att få effekt.

Strategin innebär att Sveriges viktiga välfärdsverksamheter behöver styras och samordnas för att främja hälsa och förebygga ohälsa. De gemensamma målen behöver brytas ned till kommunernas, landstingens och regionernas förutsättningar.

Genom gemensamma mål och indikatorer inom skola, socialtjänst, vård- och omsorg, hälso- och sjukvård ökar samsynen om vad som ska uppnås.

– Precis det fokus som ni haft sedan 2007, säger Anne Bylund.

SKL:s styrelse har beslutat att anta Strategi för hälsa och att stödja kommuner,

landsting och regioner i arbetet för att nå de gemensamma målen i strategin.

Anne Bylund visar en kort film där Roger Molin, analytiker på SKL, berättar om de stora demografiska utmaningar vi står inför. Fler behöver välfärdstjänster samtidigt som den arbetsföra befolkningen och därmed skatteintäkterna minskar. Han pratar även om det faktum att uppe mot 80 procent av vissa kroniska sjukdomar kan förebyggas bland annat genom förbättrade levnadsvanor.

Ett exempel Anne Bylund lyfter är behovet av att ytterligare utvecklad samverkan.

– När barn inte klarar skolan får skolan oftast skulden, men många insatser kan göras – och görs – av till exempel MVC, BVC och förskola. Kan vi bli ännu bättre på att samverka för att stärka skyddsfaktorerna och minska riskfaktorerna kring barnen och deras familjer i välfärdsverksamheterna så att fler barn klara skolan? ■

FRAMGÅNGSFAKTORER FÖR NYA PERSPEKTIV

- **Tydliggör roller och ansvar** (förtroendevalda, förvaltning, verksamhet).
- **Ha en exklusiv arena** – personliga inbjudningar till personer med samma funktion/mandat.
- **En konfliktfri arena** som fokuserar på invånarna och deras behov.
- **Gemensam och fördjupad kunskap** – vad vet vi, vad tror vi?
- **Tillit och förtroende** – kräver att vi möts.
- **Vilja och uthållighet.**

VIDEOTIPS!

På SKL:s webbplats finns mer om Strategi för hälsa, bland annat ett antal filmer där inspiratörer ger inblickar i välfärdens utmaningar och framtida lösningar. Du kan också se filmen *Strategi för hälsa – Behov och finansiering* som visades under Nya perspektiv.

”KÄNSLOR STYR 95 PROCENT AV BESLUTEN

– *Du tror att du vet varför du gör något, men du har fel.*

Så inleder Erik Fernholm, entreprenör inom lyckoforskning, sin föreläsning under Nya perspektivs första dag. Han fortsätter:

– *Forskning har visat att ungefär 95 procent av dina beteenden och beslut är helt automatiska. De är inte rationella. De är inte genomtänkta. Hur låter det?*

SEDAN BJUDER HAN på exempel efter exempel med vardagssituationer som får de flesta av oss att le eller skratta till av igenkänning. Vi agerar inte rationellt och genomtänkt. Liksom alla andra går vi troligen på känsla nästan hela tiden.

– Du står framför hissen och trycker på knappen. Det är bråttom så du trycker en gång till. Tror du seriöst att hissen ska skynda sig?

– Du sätter dig i din kalla bil en tidig morgon i februari och vrider på nyckeln. Bilen går inte. Då börjar du prata med bilen. Den svarar naturligtvis inte. Då slår du på den, säger dumma bil. Du försöker alltså bestraffa en bil, som inte har något medvetande. I det här läget kanske du till och med börjar förhandla med bilen. Du ska få nya vinterdäck, du ska få service... bara du startar nu!

Erik Fernholm har med sin akademiska bakgrund särskilt intresserat sig för resultat av neuro-, motivations- och lyckoforskning. De senaste tio åren har han varit bryggan mellan forskare och dem som faktiskt tar beslut om hur vi kan skapa ett bättre samhälle. Han konstaterar att vi är duktiga på att prata om mål, processer, kultur och ansvar.

– Men vi bryr oss sällan om det som finns i mitten. Vad har du för människosyn? Hur funkar människor?

Är de lata eller motiverade? Behöver de bestraffning eller morot? Eller tänker du att människor vill göra skillnad – att de vill vara med och bygga samhället?

Han undrar om chefer och politiker här i rummet vet hur många procent av medarbetarna som är engagerade i sitt arbete. Det kommer några spridda gissningar, men ingen som ens ligger nära det korrekta svaret (State of Global Workforce (Gallup 2017)).

- **14 % är engagerade**, det vill säga arbetar med passion, bidrar med idéer, tar initiativ och driver utvecklingen framåt. Är de enda som skapar nya kunder.
- **75 % är oengagerade**, det vill säga har ”checkat ut”. Halvsover genom arbetsdagen i väntan på fika/helg. Läger tid men inte energi eller passion i arbetet. Håller sig i bakgrunden.
- **11 % är aktivt oengagerade**, det vill säga är inte endast missnöjda – de agerar även ut sitt missnöje. Underminerar dagligen sin organisation genom handling.

– Min tes är att vi har den här situationen eftersom vi har en förlegad människosyn som skapar friktion och problem. Förutom att studera på vilka grunder vi

fattar beslut ägnar jag mig också åt lyckoforskning – vad är det som skapar livskvalitet och välmående.

– Det finns ingen forskare i världen som säger att makt och pengar skapar lycka, men inte heller motsatserna maktlöshet och fattigdom. Vi blir inte lyckliga av att få det vi vill. Vi blir lyckliga av att få det vi behöver. Och det är sällan samma sak.

Erik Fernholm tycker också att vi behöver uppdatera vår världsbild. Tillståndet i världen är inte längre som vi tror att det är.

– Idag dör fler människor på jorden av att äta för mycket än för lite. För första gången någonsin har världens stora utmaningar två saker gemensamt. De är globala och de är alla orsakade av mänskligt beteende.

– Det betyder alltså att vi lever i en värld där vi tillsammans har blivit så inflytelserika att vi kan påverka våra liv mer än vad omgivningen gör.

Samtidigt ökar vår psykiska ohälsa. Till viss del kan det hänga ihop med att Sverige är ett land där vi tycker att det är extremt viktigt att vi får bestämma allting själva.

– Men valfrihet innebär också beslutsångest. Vi fokuserar på fördelar med det vi inte har och på nackdelar med det vi har. Vi kan inte lägga över ansvaret

på den som är sjuk att bestämma allt själv. I Sverige måste vi vara friska för att klara av att vara sjuka. Vi måste kunna avlasta folk från att välja. Vi kan överlåta beslut åt andra kloka människor som bryr sig om oss.

Vi är inte heller oberoende individer. Om vi går upp tio kilo i vikt är sannolikheten stor att även våra vänner gör det. Och deras vänner och deras vänner.

– Tar du av efterrätten är det 45 procents sannolikhet att din bordsgranne här ute i matsalen också gör det. Beteenden smittar – och det gäller för välmående också. Det blir en kedjereaktion.

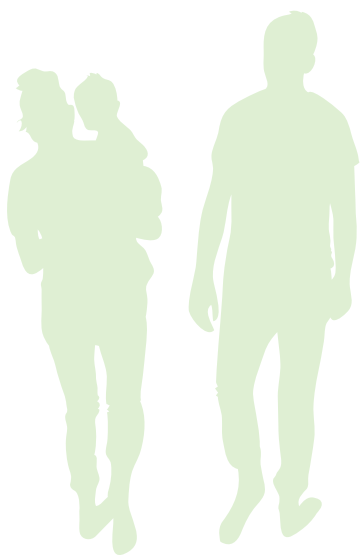
– Så besluten som ni tar i det här rummet påverkar inte bara personalen i era organisationer – hela Sverige påverkas. ■

VILL DU VETA MER?

ERIK FERNHOLM, entreprenör inom lyckoforskning

E-mejl: info@erikfernholm.se

Webbplats: www.erikfernholm.se

FÖR BARN OCH UNGA FINNS VIKTIGA VUXNA

Hälsokällans uppdrag är att främja barn och ungdomars hälsa – fysiskt, psykiskt och socialt. Alla barn och ungdomar ska ha tillgång till hälsofrämjande levnadsvillkor under hela uppväxttiden.

– Hälsokällan firar nu 15 år, konstaterar Anne-Sofie Skälegård som är en av verksamhetsledarna. Vi var från början ett projekt men utvärderingen visade att vi behövs och ska vara en stadig verksamhet och resurs.

Hälsokällan har en elefant som symbol. Den finns såklart inte där av en slump utan är nog utvald och hänger tajt ihop med det faktum att det alltid finns viktiga vuxna runt ett barn eller ungdom. Anne-Sofie Skälegård vill därför börja med att referera till Rudyard Kiplings saga om hur elefanten fick sin snabel.

”Det var det nyfikna och frågvisa elefantbarnet som var med sin flock ute på savannen. De var många vuxna elefanter som gick tillsammans med många barn. På den tiden hade alla elefanter bara en stor, kraftig och trubbig näsa. Elefantbarnet ville veta vad en krokodil är och uppmanades att titta efter i floden. Då kom en trästock flytande – men det var ju en riktig krokodil! Krokodilen tänkte att pojken såg ut som en god lunch och högg tag i hans stora näsa. Det gick inte att komma loss! Krokodilen drog och drog, näsan blev längre och längre. Som tur var kom elefantbarnet till sist loss och kunde lufsa tillbaka till flocken. Men plötsligt hade han ju fått en massa färdigheter som ingen annan elefant då hade – han kunde suga upp vatten ur floden,

klia sig på rumpan, plocka blad högt uppe i träden, duscha sig med friskt vatten. Nu ville alla elefanter ha en lika bra snabel.”

– Det är bra att vara nyfiken, inget ont som inte har något gott med sig. Elefantbarnet fick växa upp i en trygg miljö med många viktiga vuxna runt sig. De gav honom tilltro till sig själv för att till sist klara av att stå på egna ben och utforska världen.

– När det händer något jobbigt – då gäller det att se möjligheterna i det. Viktiga vuxna ger styrka och mod. Så alla ni som träffar barn och ungdomar – skicka med dem lite av elefanten!

Det här symboliserar också det som Hälsokällan vill jobba för.

– Varje gång ni i mötet med ett barn eller en ungdom ger av er energi, kärlek och gränssättning – då har ni också varit med i det förebyggande arbetet. De tidiga insatser som alla viktiga vuxna gör för att vi på lång sikt ska spara både liv och offentliga medel.

Anne-Sofie Skälegård delar med sig av flera goda exempel från kommunerna runt om i Fyrbodal. De handlar om hur viktiga vuxna möter barn och ungdomar, men också att vuxna har ett uppdrag gentemot varandra, att ge stöd och hjälp att faktiskt kunna

HÄLSOKÄLLAN:

Hälsokällan är en verksamhet som drivs av Fyrbodals Kommunalförbund med finansiering av hälso- och sjukvårdsnämnd Norr samt 13 kommuner i Fyrbodal.

Hälsokällan definierar barn i enlighet med FN:s Barnkonvention, det vill säga 0-20 år.

VISION

Skapa förutsättningar för jämlik hälsa hos barn och ungdomar 0-20 i Fyrbodal.

MÅL

- Nå viktiga vuxna genom bland annat utbildning för personer som möter barn och unga i åldern 0-20 år.
- Hälsokällan verkar för en god geografisk spridning i Fyrbodal.

MÅLGRUPPER

- Aktörer som verkar i barn och ungas närhet
- Personal inom kommun och region samt andra verksamheter, exempelvis mödra- och barnhälsovården, förskolan, skolan, fritidsgårdar, socialtjänsten och ungdomsmottagningarna.

vara viktiga vuxna.

– Ett barn kan vara tungt att bära ensam, men tillsammans orkar vi. Det kan också var tungt att bära en förälder som har svårt att klara sitt uppdrag som vårdnadshavare på grund av till exempel psykisk ohälsa eller en egen svår barndom. Det beror inte på brist på kärlek. Den föräldern behöver också vår hjälp.

Hon kommer slutligen in på området integration.

– Vi har gett våra ensamkommande flyktingkillar ovetat för hur de beter sig. Men hur ska de veta hur vi lever i det nya landet om ingen berättar det för dem? Viktiga vuxna behövs för att tala om det. Vi måste lägga tid på samtalet. ■

VILL DU VETA MER?

ANNE-SOFIE SKÄLEGÅRD,
verksamhetsledare Hälsokällan,
Fyrbodals kommunalförbund

E-mejl: anne-sofie@halsokallanfyrbodal.se

Webbplats: www.fyrbodal.se

” EN DELTAGARRÖST

**ANNA FRÖDIN, VERKSAMHETSCHEF KUNSKAPSCENTRUM,
LANDSTINGET I VÄRMLAND**

Berätta kort vilka insikter du främst tar med dig hem från årets Nya perspektiv.

– Vi behöver alla varandra om vi ska fortsätta att utveckla Värmland. Ingen klarar sig ensam. Därför är det en förutsättning att vi gör detta tillsammans – kommunerna och landstinget.

– Det bygger förstås på att vi litar på varandra och är öppna för att vi gemensamt utvecklar våra arbetssätt.

På vilket sätt kommer utvecklingsarbetet inom Nya perspektiv spela roll i ditt arbete på hemmaplan?

– Jag jobbar bland annat med att skapa förutsättningar för den nationella kunskapsstyrningen hos oss i Värmland. Det är min förhoppning att vi tillsammans kan utveckla Nya perspektiv så att vi även kan skapa förutsättningar för kunskapsstyrningen, det vill säga att utveckla, sprida och använda bästa kunskap med mål att bästa tillgängliga kunskap ska finnas tillgänglig och användas i våra möten.

– Jag hoppas att Nya perspektiv fortsatt kan bidra till att utveckla ett lärande system. ■

ELSA GER BESKED OM BARN OCH UNGAS HÄLSA

ELSA är ett unikt material med analyserad elevhälsodata som utmanar det som vi ibland förklarar som sunt förnuft. Det konstaterar Per-Joel Sewelén, verksamhetschef Lärande och stöd i Arvika kommun, när han berättar om verktygets möjligheter och hur materialet kan användas.

ELSA ÄR EN förkortning där bokstäverna står för Elevhälsodata, Sammanställd och Analyserad. De uppgifter som finns i databasen baseras på samtal med elever, och deras vårdnadshavare, när de går i förskoleklass, åk 4, åk 7 och första året på gymnasiet (endast elever).

– Vi har använt **ELSA** länge och utvecklingsarbetet Nya perspektiv har hela tiden haft stöd av materialet. Här får vi veta vad barn och ungdomar känner och tycker. Vi kan också följa förändringar och trender för att rikta insatser till särskilda områden.

I samband med hälsobesöket svarar

elev och vårdnadshavare på varsin enkät. Denna består av enkla, hälsorelaterade påståenden eller frågor som syftar till reflektion och lärande om hälsa och levnadsvanor. Frågeformuläret är validerat för att säkerställa att innehållet ger svar på det vi vill veta och att det går att dra slutsatser utifrån de svar som lämnas.

– Databasen förvaltas och finns idag hos Karlstads kommun. Men varje kommun äger sin egen data. Resultat presenteras på skolnivå, kommunnivå och länsnivå.

Skolsköterskan registrerar avidenti-

fierad data som länssamordnaren sedan sammanställer. Kategorier som redovisas är: Skolanknytning, trygghet, fysisk arbetsmiljö, sömn, aktivitet, matvanor, utsatthet, psykisk hälsa, psykosomatiska symtom och välbefinnande.

– Resultat redovisas också för attityd till droger, övervikt/fetma, funktionsnedsättning/diagnos, riskbruk, stöd i skolan, simkunnighet och skolprestation – men inte betyg för det tittar ju Skolverket på. Ett framtida utvecklingsområde torde vara att digitalisera processen i än högre grad.

Per-Joel Sewelén berättar att han har

VILL DU VETA MER?

PER-JOEL SEWELÉN, verksamhetschef
Lärande och stöd, Arvika kommun

E-mejl: per-joel.sewelen@arvika.se

Webbplats: www.arvika.se

Läs om **ELSA** på Karlstads kommuns webbplats www.karlstad.se

varit ansvarig för kvalitetsuppföljning inom grundskolan i 17 år.

– Ibland frågar jag mig ”till vilken nytta?” men när jag ser att det faktiskt leder till förändring, då ökar mitt engagemang.

Enligt skollagen ska varje huvudman med utgångspunkt i de nationella målen systematiskt och kontinuerligt följa upp verksamheten, analysera resultaten och utifrån det planera och utveckla utbildningen. Kvalitetsuppföljningen sätter fokus på elevernas kunskaper, normer och värden samt elevernas ansvar och inflytande.

Till sist berättar han om hur **ELSA** konkret har bidragit i grundskolans förändringsarbete och gett fördjupade insikter.

KUNSKAPER:

Resultat och kunskaper kan tydligt kopplas till elevers hälsa.

NORMER OCH VÄRDEN:

Allt fler unga så kallade ”hemmasittare” leder till att nya arbetssätt behöver utvecklas och att det nu finns ett skolnärvaroteam. All personal ingår skolans arbete mot kränkningar och diskriminering.

ELEVERNAS ANSVAR OCH INFLYTANDE:

Skolans arbete med att involvera eleverna i undervisningen har resulterat i bland annat elevledda utvecklingssamtal. Förbättringar kan påvisas.

ELEVERNAS HÄLSA:

Resultaten kring psykisk ohälsa, sömn, oro, BMI, matvanor har lett till flera konkreta åtgärder:

- Samarbete med Friskvården i Värmland och fortbildning av personalen i fritidshemmen.
- NPF-utbildning av samtlig personal i skolan.
- En synvända är på gång i skolan – skolan en del av både problemet och lösningen.

– Jag vill uppmana er alla att aktivt använda den data som finns tillgänglig i **ELSA**, avslutar Per-Joel Sewerén. ■

”EN DELTAGARRÖST

TORBJÖRN BOOD, SEKTORCHEF ÄLDRE, KILS KOMMUN

Berätta kort vilka insikter du främst tar med dig hem från årets Nya perspektiv.

– Att det fortfarande, tack och lov, finns så oerhört mycket man inte kunde eller visste om!

– Problemet med ökande behov hos invånarna och finansieringsproblem som togs upp i inledningen ligger naturligtvis också högt på agendan för alla oss som arbetar inom offentlig sektor. Hur löser vi det?

– Nya perspektiv har under alla år velat vara en konfliktfri zon där länets aktörer kan mötas. Det vi lärde oss av lyckoforskaren Erik Fernholm var att vi inte blir lyckliga av det vi vill, utan av det vi behöver. Det kan man fundera över ett tag.

– Slutligen så gjorde ju Christina Richardssons berättelse om sin resa från den brasilianska kåkstaden till en liten kommun i Sverige, att det man själv uppfattar som stora problem hamnade i ett mer korrekt och nytt perspektiv.

På vilket sätt kommer utvecklingsarbetet inom Nya perspektiv spela roll i ditt arbete på hemmaplan?

– Lednings- och arbetsgrupper samt nätverk har självklart fördel av både en gemensam världsbild,

gemensam statistikbakgrund och gemensamma inriktningsmål. Vi ska heller inte förringa vikten av att så många makthavare får höra samma saker och som vi tar med oss tillbaka till våra hemorganisationer.

– För mig personligen är det bara att konstatera att mycket av kunskapen de föredrag vi får ta del av, skulle jag troligtvis inte ha fått utan detta forum. Vi jobbar aktivt med att stärka sambanden mellan oss inom landstinget och kommunerna så utvecklingsarbetet får en allt tydligare roll. Samtidigt behöver vi komplettera arenan med fler på både strategisk och operativ nivå. ■

HURMÅRDU.NU

En webbtjänst utvecklad med och för unga ökar tillgängligheten till vård för unga med psykisk ohälsa. Hurmårdu.nu gör tröskeln lägre för den som behöver träffa någon att prata med.

– Det finns ett glapp mellan ungas behov och befintliga vårdtjänster, konstaterar Olga Sabirova Höjerström, tjänstedesigner på landstingets eget Experio Lab. Att ta en första kontakt med vården kräver så mycket mod. Nervositet, rädsla och oro gör att det dröjer längre än nödvändigt före första kontakten.

Till sajten **HURMÅRDU.NU** är det däremot jätteenkelt att ta sig och genom att välja bland välkända så kallade emoji (digitala symboler för olika känslor) ordlöst uttrycka sitt mående. Nättjänster är ju dessutom öppna hela dygnet, alla dagar på året.

– Nu kan vi erbjuda insatser redan före den första kontakten, fortsätter hon. Webbtjänsten fungerar som en kontaktväg till första linjen.

HURMÅRDU.NU är utvecklad tillsammans med ungdomar i Värmland. Innovations- och designprojektet har haft två huvudsyften:

- att utveckla digitala vårdtjänster som ökar tillgängligheten till hjälp för barn och unga med psykisk ohälsa
- hitta nya arbetssätt och kompetensutveckling inom design och användarinvolvering för vårdpersonal.

Under hösten 2015 bildades ett team med en kurator, en specialpedagog och två tjänstedesigner. Experter kopplades också in – en grupp ungdomar i åldern 15-19 år.

– Vi startade försiktigt och med nyfikenhet, berättar Olga Sabirova Höjerström. Kollade upp vad som just nu händer i samhället inom området psykisk ohälsa, dagboksstudier, observationer på skolor och djupintervjuer med expertgruppen.

– Vi ville veta hur det är att vara ung idag. Det är stor skillnad mot för bara tio år sedan, hur dagarna ser ut, vilka krav man upplever, normer som begränsar och styr, var man hänger och vilka sajter på nätet man besöker.

Under denna första period skaffade sig teamet en rad insikter genom att lyssna på ungdomarna, till exempel:

”Det är lättare att skriva sina tankar än att säga dem”

”Det behöver vara tillgängligt 365 dagar om året”

”Det blir så stort om jag går till kuratorn”

– Det finns flera hinder – de unga vill inte ringa,

VILL DU VETA MER?

PER HANNING, funktionsansvarig Experio Lab,
Landstinget i Värmland

OLGA SABIROVA HÖJERSTRÖM, tjänstedesigner
Experio Lab, Landstinget i Värmland

E-mejl: per.hanning@liv.se,
olga.sabirova.hojerstrom@liv.se

Webbplats: www.hurmardu.nu, www.experiolab.se,
www.liv.se

inte passa tider och tycker att det är svårt att i ord förklara hur de mår, säger hon. De är osäkra på om de har problem och är oroliga för vad en kontakt ska få för konsekvenser.

Ett 40-tal unga och professionella jobbade sedan tillsammans för att skapa idéer, skissa och utveckla koncept. Under arbetets gång blev bilden allt tydligare – att vården behöver möta unga på nya sätt och ta vara på att de är ”digitalt födda”. Resultatet blev en prototyp av webbtjänsten **HURMÅRDU.NU** och teamet förstärktes ytterligare med kompetens från landstingets IT-enhet och en designbyrå.

Olga Sabirova Höjerström berättar övergripande om designprosen.

– I användartester vid första linjen har **HURMÅRDU.NU** visat sig skapa ett stort värde för besökarna. De upplever att tjänsten gör det lättare och tryggare att ta en första kontakt.

HURMÅRDU.NU blev till slut en chattinspirerad guide där användaren får frågor och ger sina svar. Sajten ger möjlighet att skicka in sina svar och att bli kontaktad för att boka en tid. Här finns också information om vad första linjen är och erbjuder.

De främsta sökorsakerna har hittills varit oro/ångest/ängslan, ledsen/nedstämd/deprimerad och stress. Ungefär hälften av användarna bor i Karlstad och är mellan 17 och 19 år. De har i huvudsak besökt sajten utanför telefontid ända fram till midnatt.

HURMÅRDU.NU ger mervärden även för medarbetarna i första linjen som

- kan effektivisera sina arbetssätt och rutiner för nya besökare
- får en bättre insyn i vad besökaren vill prata om och känner sig mer förberedd inför mötet
- får en värdefull samtalsguide i mötet som fokuserar på det som är viktigt och värdefullt.

– Det här är ett arbetssätt som vi vill använda fler gånger, konstaterar Per Hanning, funktionsansvarig på Experio Lab.

Även Värmlands kommuner kan vända sig till utvecklingsteamet hos Experio Lab. Här finns kunskap om hur invånare, brukare och patienter kan bli mer delaktiga – inte bara i utvecklingen av tjänster utan också i sin vårdssituation.

– Samhällsinvånarna är en resurs. Det är viktigt att lyssna på dem vi finns till för, då måste vi involvera användarna redan tidigt i processerna, fortsätter han. Vi behöver vända på perspektivet.

– Vi säger ofta att vi ”ska ha patienten i fokus” – men det vi måste göra är ju att ”ta patientens fokus”. Det gör vi bland annat genom att ta reda på vad som skapar värden för invånarna. ■

EXPERIO LAB

Experio Lab genomför projekt och bygger innovationsförmåga tillsammans med verksamheten, med fokus på patientens bästa väg genom vården. Här rustas vårdpersonal med designverktyg för att kontinuerligt involvera patienter i verksamhetsutvecklingen.

Här experimenteras fram nya sätt att utforma vårdens tjänster genom att kombinera patienternas upplevelser med personalens erfarenhet. Målet är att bidra till en utveckling av vårdtjänster som upplevs som värdefulla av patienten.

Experio Lab Sverige är en samverkan mellan olika landsting och regioner som satsar på tjänstedesign och användardriven utveckling. Landstinget i Värmland med Experio Lab har fått uppdraget att ha en koordinerande roll för att de olika labbmiljöerna ska dela kompetenser, resurser och uppdrag och tillsammans bygga ny kunskap.

” FRAMTIDEN ÄR LJUS!

Hannes Sjöblad har en optimistisk syn på framtiden och ger under sin föreläsning mängder av konkreta exempel på att utvecklingen i världen går åt rätt håll. Han finns med på videolänk ("va fiffigt, nu sparar vi massor av tid och koldioxidutsläpp!"), och lovar från start att göra sitt bästa för att hans medverkan trots avståndet ska bli så levande och intressant som möjligt.

Hannes Sjöblad är verksam inom nätverket Singularity University (se faktaruta) som vill förklara samhällsutvecklingen baserad på dagens snabba och kraftfulla teknikutveckling.

– Vi har under de senaste generationerna gått från en tid då det rådde brist på det mesta till en tid då mycket, till exempel mat och information, finns i överflöd. Att hantera överflöd kräver helt andra strategier och andra sätt att tänka än vad vi är vana vid.

– De enorma mängderna information vi bombas med varje dag har blivit ett problem. Vi måste hitta strategier för att skydda oss och vi gör det med spamfilter, nix-register, "ingen reklam tack"-skyltar med mera.

Och det är idag fler på planeten jorden som lider av ett överskott av kalorier än som svälter.

– Vi blir överfallna av godsaker!

Våra prylar blir mindre, billigare och mer kraftfulla. Samtidigt.

– Se på våra musiker. Förr var de en möbel i vardagsrummet. På 1980-talet blev de något vi kan bära omkring på.

Idag är de en liten grej vi stoppar i örat. Många har inte ens sladd eller dosa. Den senaste jag har är stor som en böna och innehåller tusen låtar. Jag bara stoppar in den örat utan att behöva ha telefonen med mig. Om utvecklingen inte stannar här – hur ser en musikspelare ut om ytterligare en generation?

Frågan får hänga kvar i luften utan svar medan han konstaterar att detsamma hänt även med allt från kameror till avancerad teknisk analysutrustning.

– Tekniken genomgår en miniatyrisering. Vid hjärtoperationer för femton år sedan behövde kirurgen skära ett stort hål i patienten för att kunna se ordentligt och använda sina stora, klumpiga händer. Idag skickar vi in en liten slang via ljumskan in genom ett blodkärl och styr både kamera och instrument med en joystick. Patienten kan vara vaken, läkaren jobbar vid en skärm och ser inte ens på patienten.

Det pratas överallt om digitalisering.

– Så det ska inte jag göra. Däremot ska jag komma in på vad den innebär konkret, nämligen dematerialisering och demokratisering.

Som ett exempel på hur digitalisering leder till dematerialisering tar han ett vanligt fotografi.

– Numera är ett foto inte längre något fysiskt utan mjukvara, en digital bild. Tidigare fick vi betala för filmrullen, för att framkalla den och för varje enskild foto. Men idag – "oj nu är mobilen full igen". Mängden bilder växer och växer, vi hinner inte ens titta på dem. Priset på ett digitalt foto (eller musik, nyheter och så vidare) går mot noll.

Det som var dyrt förr är idag tillgängligt för varje plånbok.

– På så sätt innebär teknikutveckling demokratisering. När våra mobiltelefoner var stora som resväskor eller fast monterade i bilen var de också dyra i inköp. Idag behöver du inte vara rik för att ha en mobiltelefon.

Teknikutvecklingen förbättrar även vår välfärd, fler personer kan inkluderas i samhället, farliga och tråkiga arbetsuppgifter försvinner när robotar kan ta över, forskning och ny kunskap kan spridas från de bästa universiteten till vem som helst.

– I år, 2018, kan hundra miljoner per-

SINGULARITYU NORDIC

SingularityU Nordic är en del av Singularity University ("SU") – en global kunskaps- och utbildnings-hubb som vill inspirera till att använda exponentiell teknologi för att tackla mänsklighetens största utmaningar.

SU arrangerar utbildningar och konferenser för att lära ut och inspirera kring användningen av exponentiell teknik.

VILL DU VETA MER?

HANNES SJÖBLAD, rådgivare och föredragshållare inom teknikutveckling, verksam vid innovationshuset Epicenter i Stockholm

E-mejl:

ping@hannessjoblad.com

Webbplats: sunordic.org/summit

soner plugga vid Harvard. De lägger upp sina kurser och föreläsningar, gör dem tillgängliga genom open learning. Det är häftigt. Både för oss i rika länder men framför allt för folk som bor i länder med mindre utvecklade utbildningssystem.

– Och om jag blir sjuk är det initiativ som mobiltjänsterna Kry och Doktor24 jag går till i första skedet, inte till vårdcentralen. Än så länge får jag chatta med en människa, men snart kan vi ersätta vårdpersonalen med algoritmer som kommer att ge oss säkrare diagnoser och framför allt – det kommer att bli mycket billigare.

Hannes Sjöblad drivs av att förklara och göra teknikutvecklingens möjligheter begripliga för fler.

– Om vi med teknikens hjälp inte löser det här med döden, då är risken stor för att vi alla till slut hamnar på kyrkogården. Den dan finns det gott om tid att tänka innanför boxen – så låt oss nu tillsammans tänka stora djärva tankar om framtiden! ■

EN FÖRSTA DAG FULL AV NYA PERSPEKTIV

Den första dagen med Nya perspektiv var som vanligt innehållsrik, intensiv och intressant. Innan det var dags att bryta för kvällen fick tre deltagare ge sina spontana reflektioner efter alla föreläsningar.

LEIF HARALDSSON, POLITIKER, GRUMS KOMMUN

– Spontant – vi har fått höra att det är fullt möjligt att göra mat av luft. Tänker att någonstans mellan Hammarö och Grums skulle denna produktion kunna placeras. Det skulle vara en bra kombination med det framtida pappersbruk som det just nu investeras i. Det är spännande med den framtid vi går till mötes. Dessutom fick vi höra av Hannes Sjöblad att den är ljus!

– Det har varit en bra dag. Nu ser jag fram emot imorgon!

ANNELI SNOBL, LANDSTINGS DIREKTÖR

– Det här är första Nya perspektiv som jag deltar i. Det har varit en spännande dag och jag upplever det som ett bra forum för ledande politiker och tjänstemän att få just nya perspektiv.

– En första reflektion är att idag har de traditionella perspektiven fått möta de nya – vi har hört om teknikutveckling och innovationer, men också fått träffa människor med unika berättelser och blivit påmind om att vi är viktiga vuxna för barn och ungdomar.

PER-INGE LIDÉN, POLITIKER, KARLSTADS KOMMUN

– Det är naturligtvis ett uppvaknande att få veta att endast fem procent av de beslut vi fattar är rationella, i resten förlitar vi oss på våra känslor.

– Världen förändras och vi lever i en ny tid då allt går så fort. Men unga människor mår sämre, äter psykofarmaka och upplever höga krav i skolan. Vi behöver väldigt många vuxna kloka personer som samlas runt omkring barn och unga. Kommunerna och landstinget behöver just denna sömlösa gemenskap som vi får här idag.

– Vi kanske lever i den bästa av världar om vi bara jobbar tillsammans. ■

Under åren 2015 till 2017 arbetade en särskild programberedning tillsatt av SKL med att utreda och komma med förslag på hur politiskt styrda organisationer kan bli bättre på att överbrygga gränser mellan olika ansvarsområden i syfte att främja barns och ungas hälsa. Beredningens politiska representant Maria Nyman Stjärnskog berättar om arbetet och de förslag som listas i slutrapporten.

Barn och unga i Sverige mår bra och har goda sociala förhållanden, jämfört med i många andra välfärdsländer. Hälsan utvecklas i positiv riktning inom flera områden – men inte överallt och inte för alla barn och unga.

Hälsoklyftorna mellan olika grupper tenderar att öka vilket är problematiskt för hela samhället. Det råder politisk konsensus om att de stora påverkbara skillnaderna i barns och ungas hälsa behöver tas på allra största allvar. Skillnaderna kan förklaras av att barn och unga växer upp under skilda förutsättningar. Det kan bland annat handla om att föräldrar och familj har olika resurser.

Kommuner, landsting och regioner ansvarar tillsammans för merparten av den välfärdsservice som barn och unga och deras familjer behöver – förskola, skola, hälso- och sjukvård samt socialtjänst. Erfarenheter visar att samverkan är svårt men behövs på alla nivåer – nationell, regional och lokal – för att välfärdens stödfunktioner ska fungera.

– Vårt uppdrag var att ur ett helhetsperspektiv på barns och ungas hälsa titta på hur vi gemensamt kan kraftsamla, konstaterar Maria Nyman Stjärnskog. Vi sammanställde till slut vårt arbete i två rapporter

– en nulägesanalys och en som konkret handlar om behovet av tvärsektoriella politiska arenor där det blir tydligt vad vi som är förtroendevalda måste göra.

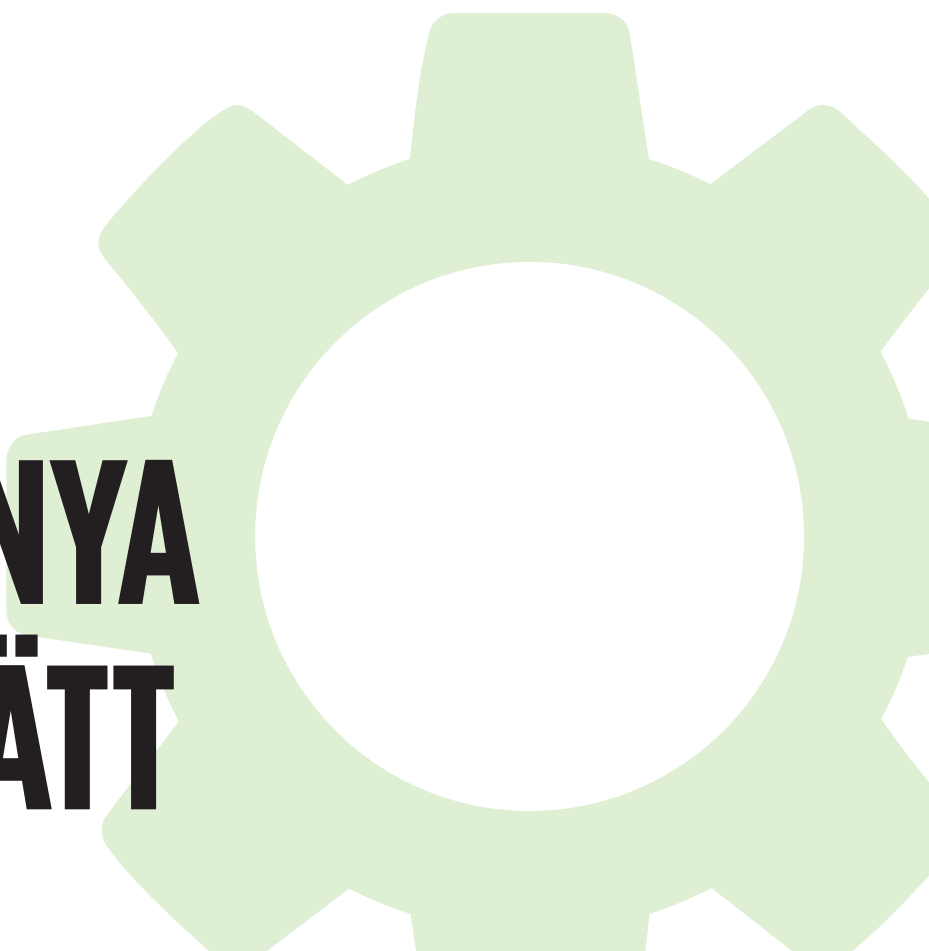
Arbetet inleddes med en nulägesbeskrivning av hälsoläget för barn och unga i Sverige varefter en fördjupad analys genomfördes inom flera områden. Den önskade utvecklingen mot tidiga insatser, säkra övergångar och gränsöverskridande samverkan kräver hållbara tvärsektoriella politiska strukturer såväl inom som mellan huvudmännen för att få ett helhetsperspektiv på barns och ungas hälsa.

– Vi har också sett oss om i världen för att få veta hur man samverkar kring barn och unga på andra håll. Studieresor gick till bland annat Kanada och Skottland. Vi har också fångat upp goda exempel runt om i vårt eget land.

Arbetet visar att skarpa gränser mellan olika ansvarsområden kan utgöra hinder för att ge alla barn och unga de förutsättningar de behöver.

– Hjälpen finns, men den är ofta splittrad, konstaterar Maria Nyman Stjärnskog. Det finns också delar i lagstiftningen som kan göra det svårt att samordna insatser. ■

ÖKADE KLYFTOR KRÄVER NYA ARBETSSÄTT

PROGRAMBEREDNINGENS SAMLADE FÖRSLAG

SKL ska i sin intressebevakning gentemot staten verka för att:

- Främjande och tidiga insatser för barns och ungas hälsa genomsvrar alla relevanta politikområden.
- Statliga beslut och aktiviteter som rör barns och ungas hälsa samordnas över ministerområden, departements- och myndighetsgränser.
- Staten har en sammanhållen och långsiktig strategi för barns och ungas hälsa som utveckling och satsningar inom området utgår ifrån.
- Kraftfullt förstärka forskning kring barns och ungas hälsa.
- Säkerställa att kunskap om barns och ungas hälsa samlas in och sprids.
- Aktuell lagstiftning möjliggör gemensam analys och beslutsfattande för att underlätta samarbete, dokumentation och uppföljning.
- Grundutbildningar och fortbildning understödjer ett multiprofessionellt arbetssätt i verksamheter för barn och unga. Gemensamma moment bör ingå som förberedelse till ett gott teamarbete.

SKL ska stödja medlemmarnas arbete med:

- Utveckling och användning av rätt data för analys och gemensamma beslut med fokus på resultat och förbättringar.
- Strategier för effektiv samverkan och tidiga insatser för att främja barns och ungas hälsa
- Utveckling av ledning och styrning med fokus på lokalt förbättringsarbete.
- En gemensam struktur för kunskapsspridning kring barns och ungas hälsa.
- Att utveckla sätt för att frigöra resurser för främjande av tidiga insatser för barns och ungas hälsa.
- Utveckling av politiska arenor för styrning och ledning med fokus på helhetssyn och tvärsektoriellt arbetssätt.
- Att genomföra utvecklingsinsatser i samband med lagändringar eller nationella satsningar.
- Att fungera som en arena för tvärsektoriellt erfarenhetsutbyte mellan medlemmarna kring barnkonventionen, barns och ungas hälsa med mera.

Källa: Helhetsperspektiv på barns och ungas hälsa – Tvärsektoriella politiska arenor (SKL, 2017)

Skriv in

VIMEO.COM/250091467

i din webbläsare för att se filmen:
Hur kan politiskt beslutsfattande vara pådrivande och främja förändring för barns och ungas hälsa?

VILL DU VETA MER?

MARIA NYMAN STJÄRNSKOG, regionråd, Region Skåne, politisk representant i SKL:s programberedning för barns och ungas hälsa

E-mejl: maria.nyman-stjarnskog@skane.se

Läs mer i slutrapporten Helhetsperspektiv på barns och ungas hälsa – Tvärsektoriella politiska arenor (2017) som finns på www.skl.se

”KRÅNGLA INTE TILL DET!

Rebecca Hedenstedt jobbar som samverkansstrateg på Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning. Tidigare har hon varit SIP-samordnare inom ett projekt i Stockholms stad och även arbetat med dessa frågor hos SKL.

– Jag har ofta fått höra att det är knepigt att få till det här med SIP, berättar hon. Samtidigt som jag förstår att det kan vara en utmaning så har jag en tro på verktyget. Och jag ser att det finns ett stort behov.

För att göra det tydligt vilken stor nytta SIP kan ha för enskilda personer och hela familjer, börjar hon sin föreläsning genom att läsa upp en berättelse baserad på en situation hämtad från verkligheten. Den handlar om Sofia som är 15 år.

”Skolan hör av sig till oss på socialtjänsten och kallar till SIP-möte. Vid **första SIP-mötet** deltar socialtjänst och BUP. Hon har hög frånvaro, mycket ångest och sover dåligt. Föräldrarna har inget förtroende för socialtjänsten, mamman är sjukskriven för utmattnings- och de känner hopplöshet. Under första SIP-mötet kommer vi fram till att socialsekreteraren ska träffa familjen på ett möte och se om det behövs stöd till familjen. Skolkuratoren och föräldrarna ska göra upp en plan för hur Sofia kan få stöd av kuratorn när hon vill avbryta skoldagen på grund av ångest. BUP ska ha samtal med familjen och se om behov finns av behandling.

Vid **andra SIP-mötet** säger föräldrarna att de gillade socialsekreteraren och att de har tackat ja till familjebehandling. Skolkuratoren och Sofias arbete med stöd vid ångest har gjort att Sofia är kvar lite fler dagar än innan i skolan. LSS-handläggare deltar detta SIP-möte och familjen ansöker om kortidsboen-

VILL DU VETA MER?

REBECCA HEDENSTEDT, samverkansstrateg, Hässelby-Vällingby sdf/Stockholms stad

E-mejl: rebecca.hedenstedt@stockholm.se

På SKL:s webbplats **skl.se** finns bland annat en film som på tre minuter beskriver vad SIP är och syftet med verktyget (sök på ordet SIP).

de. Skolkuratoren har screenat för depression och BUP får ta del av materialet. Problem med ångesten och sömnen kvarstår.

Vid **tredje SIP-mötet** har Sofia börjat på kortidsboendet och trivs bra. Sofia väljer att på SIP-mötet ansöka om utökning till en till helg i månaden. Föräldrarna har med hjälp av familjebehandlare fått stöd i hur de kan få till familjeaktiviteter som fungerar så de har börjat spela spel ihop med Sofia på kvällarna och tar promenader. Kuratorn har gjort ett arbete med Sofia kring hur hon kan jobba med att skapa relationer

SAMORDNAD INDIVIDUELL PLAN • SIP

SIP ska upprättas tillsammans med brukare om insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård behöver samordnas. En fungerande samverkan förenklar för brukaren, personen själv, och dess närstående då de inte behöver lägga ner tid och energi på att själva samordna olika insatser som ges av kommunen eller landstinget. Planen ska tydliggöra vem som gör vad.

Mångfalden av utförare ställer höga krav på organisationer och dess professioner att skapa en effektiv samordning av insatser som ges till en person som behöver stöd, vård och/eller omsorg.

Principer som arbetet med SIP utgår ifrån:

- Samtycke: personen själv ska samtycka till att planen upprättas.
- Delaktighet: personen själv ska vara delaktig och ha inflytande i arbetet.
- Påbörjas utan dröjsmål: arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål, det vill säga inom några dagar.

Då behöver ni göra en SIP:

- samordning efterfrågas
- kompetens behövs från flera verksamheter
- ansvarsfördelning behöver tydliggöras
- insatser behöver ges samtidigt eller i särskild ordning
- en person upplever att hen "bollas runt".

” EN DELTAGARRÖST

HANS JILDESTEN, POLITIKER, STORFORS KOMMUN

Berätta kort vilka insikter du främst tar med dig hem från årets Nya perspektiv.

- Det jag tar med mig från konferensen är att det verkligen var ett kreativt möte, kanske det mest givande genom åren.
- Jag känner också att det nu är ännu viktigare att fortsätta med utvecklingsarbetet Nya perspektiv med de utmaningar som vi har framför oss med bildandet av en ny regionkommun.

På vilket sätt kommer utvecklingsarbetet inom Nya perspektiv spela roll i ditt arbete på hemmaplan?

- Liksom vid varje tidigare tillfälle har vi en avstämning när vi kommer hem för att deltagarna tillsammans ska känna sig delaktiga i vårt gemensamma arbete. ■

till jämnåriga som resulterar i att Sofia nu börjat gå lunchpromenader med en jämnårig i parallellklassen. Sömnproblemen och ångesten är lite bättre.

Vid fjärde SIP-mötet har Sofia fått fler helger på kortids och en samtalskontakt på BUP har börjat arbeta. Sofia är nästan hela dagar i skolan och sömnen har blivit betydligt bättre. Mamma har börjat arbeta mer och minskat sin sjukskrivning.”

– Jag hade från början min egen bild av SIP. Jag tyckte inte att vi skulle krångla till SIP-möten. De behöver inte vara långa processmöten utan låt dem ha karaktären av vem-gör-vad-möten. Jag menade också att vi kan ha SIP-möten utan konflikter. De kan ledas av alla, det behövs inte någon särskild mötesledare. Jag gick in i mitt arbete med en positiv syn.

Snart nog upptäckte hon att SIP inte används i den utsträckning som det är tänkt. Det saknades lokala rutiner, fanns inga blanketter och inga mål. Man skrev nästan aldrig avvikelserapporter, chefer

pratade illa om varandras verksamheten och medarbetarna drog sig för att ha SIP-möten.

– Men jag tänkte, det här ska gå bra, och jobbade vidare med höga ambitioner.

Hon följde en modell för implementering som fångar upp de faktorer som främjar ett önskat beteende – kompetens, motivation och möjligheter.

– Det är allmän känt att det inte räcker med att gå en utbildning för att få en lyckad implementering, det behövs praktisk erfarenhet, att få prova och testa. Det behövs också självförtroende – chefer måste peppa sina medarbetare att de klarar av att leda ett SIP-möte.

– Motivation saknades på grund av tjafs. Men SIP finns för att barn och unga behöver den och i takt med att jag märkte att arbetssättet gav effekt för familjerna när de fick rätt stöd i tid, då fick jag också statistik som bevis.

Det är Rebecca Hedenstedts erfarenhet att familjer skattar värdet av

SIP-möten väldigt högt.

– Det kunde jag också visa. Det behövs goda exempel och det behövs att vi som har upptäckt värdet också sprider våra erfarenheter och förmedlar den nöjdhet som finns. Det smittar av sig. Fler medarbetare kommer att prata gott om SIP och attityden förbättras successivt.

Hon vill betona att familjer aldrig ska behöva uppleva konflikter på ett SIP-möte. Om det finns oklarheter eller saker som behöver redas ut aktörerna emellan får det ske vid ett annat tillfälle.

– Nu vet jag att mycket av det jag trodde på vad gäller SIP också är möjligt att genomföra. Men det krävs arbete och det krävs en tro på att det ska fungera. Vi ska inte ge upp! ■

VILL DU VETA MER?

MAGDALENA NORIN, rektor Järvenskolan Tallås, Katrineholms kommun

E-mejl: magdalena.norin@katrineholm.se

Se en film från Järvenskolan Tallås normkritiska arbete, sök på "Pojkar, normer och utbildning" på SKL:s webbplats www.skl.se

”SKOJBRÅK TAR ALL KRAFT OCH SKAPAR ORO

Järvenskolan Tallås i Katrineholm har lyckats gå från otrygghet till trygghet och bättre resultat genom ett envist och helhjärtat normkritiskt arbete. Alla medarbetare, alla elever och deras föräldrar har involverats. Här råder till exempel nolltolerans mot så kallat skojbråk.

Järvenskolan Tallås är en 7-9-skola i centrala Katrineholm. Läsåret 2017/2018 är skolan arbetsplats för närmare 550 elever i 22 klasser och 63 medarbetare. Magdalena Norin har varit rektor här i sex år.

2015 bestämde sig skolan för att ta resultaten av de trivselenkäter eleverna besvarat på allvar.

– Vi såg att många kände sig otrygga, säger hon. Det hade varit flera incidenter med slagsmål och diskriminering. Det var ett oroligt läge på skolan.

Det första steget togs genom att kalla till ett möte med två pedagoger på Tallås som hon visste kände stort engagemang för dessa frågor. Hon insåg att detta inte var en utmaning som rektor kan lösa på egen hand. Den lilla gruppen började se sig om för att samla in goda exempel och lära av andra skolors erfarenheter.

– Vi åkte till en skola i Gnesta som jobbat framgångsrikt med normkritik i skolan. Effekterna var ordning och reda samtidigt som pojkarnas resultat utvecklades positivt. Det vi fick höra var fantastiskt –

vi bestämde oss för att kopiera deras koncept rakt av!

– Den tydligaste framgångsfaktorn var att konsekvent stoppa det som kallas "skojbråk" i korridorerna och som eleverna lägger mycket av sin kraft på mellan lektionerna, som tar geisten ur dem och leder till att de inte orkar ägna sig åt sina studier.

Skojbråk är petningar, retningar, rop och knuffar, till exempel när någon går förbi.

– Men skojbråk urartar ofta när den ena parten tröttnar och slår till den andra.

Adrenalinnivåerna höjs och den som inte blir irriterad själv, känner sig otrygg och rädd för att råka ut för gliringar nästa gång. När det är dags för nästa lektion finns ingen ro i kroppen, stöket följer med in i klassrummet.

– Vi bestämde oss för att vår satsning inte är ett projekt. Detta är något vi jobbar med jämt och ständigt och överallt. Om vi vill att något verkligen ska sitta och befastas kan vi inte begränsas av ekonomiska ramar eller en tidsplan med en början och ett slut.

”JAG ÄR STOLT

Magdalena Norin ville också visa en film där Ruben Nyström, elev i 9:an, kommer med ett viktigt budskap. Filmen gick dock inte fram till deltagarna på Nya perspektiv. Här är vad han säger:

”Jag är stolt över att gå på en skola som vågar ifrågasätta sexistiska, rasistiska, homofobiska och i övrigt nedvärderande normer i skolan och i samhället. Att min skola pratar om dessa normer och att vi lär oss att ifrågasätta dem och se igenom dem, är någonting stort. Framförallt så lär det normkritiska arbetet oss att se varandra som likar och medmänniskor, som är något som verkligen behövs för framtiden.”

Samtidigt infördes normkritik som en fast punkt på alla skolans möten och forum. All personal involverades, inte bara ledning och pedagoger.

– Alla möten följer samma mall, ingen slipper undan att diskutera genus och normer. Så det är ett tips – få upp frågorna på dagordningen.

I takt med att det normkritiska arbetet på skolan uppmärksammades fick man också extra medel på 400 000 kronor från SKL som användes för att krydda innehållet och kraftsamla i än högre grad. Externa föreläsare kunde anlitas och pedagogerna fick mer tid att skaffa egen kunskap.

– Faktum är att vi har lyckats bättre med att sprida detta nationellt än i vår egen kommun, konstaterar Magdalena Norin.

Uppföljningar visar att tryggheten på skolan har ökat och att målen uppfylls i allt högre grad. Pojkarnas resultat har galopperat men inte på bekostnad av flickornas.

– Men ni ska veta att det tar tid att skapa förändring. Den kommer inte direkt och det är då vi måste hålla ut och jobba ännu mer med frågorna. Dessutom bestämde jag mig tidigt för att verkligen tro på att vi gör rätt. Vi gör detta helhjärtat! ■

LÖGNER BLIR VARDAG FÖR SPELBEROENDE

Det var slumpen som gjorde att Patrik Axelsson började spela och snabbt blev så beroende att det påverkade allt det viktiga i livet – familjen, relationer, jobb, värderingar och självbilden. Idag berättar han gärna om sina erfarenheter och hur han till slut kom på rätt väg igen.

30 år gammal hade Patrik Axelsson ingen erfarenhet av missbruk.

– Jag hade alltid ställt höga krav på mig själv som person, berättar han. Aldrig varit nöjd med vad jag presterade även om andra var det. Aldrig känt att jag duger. Det blev min fälla. Jag var också den person som andra vände sig till i förtroende när de hade det jobbigt.

På 1990-talet såg spelmarknaden lite annorlunda ut än idag. Han fastnade vid helt lagliga spelmaskiner i butiker och restauranger. Det gick att satsa max fem kronor per tryck, en snurr som tog cirka en sekund.

– Det gick snabbt att spela bort väldigt mycket pengar – vilket jag också gjorde. Tänk då på dagens nätcasinon – där går allt ännu fortare. Det finns ställen där du kan satsa 2 500 kronor per snurr och dessutom sätta det hela på automatik.

För Patrik Axelsson tog det en månad från första snurr tills han började få problem att betala familjens räkningar.

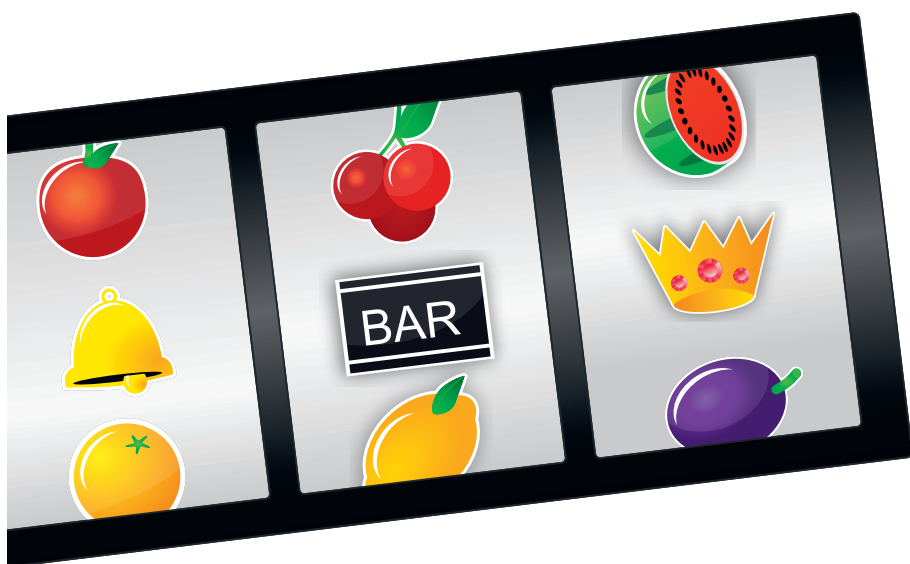
– Lögner och manipulation var det värsta jag visste, men efter en månad ställdes min hjärna om. Det fanns ingen jag kunde prata med, det här var jag tvungen att fixa på egen hand. Jag tog kontakt med fordringsägare och skylldes på än det ena och än det andra. Det var inga problem att få uppskov med betalningarna eftersom jag var en person det alltid gått att lita på.

Det tog fyra år innan någon annan visste att han var spelberoende.

– Det är ett dolt missbruk. Man blir otroligt bra på att trixa och ljuga. Sms-lån var inte uppfunnet ännu, men jag hade mitt eget system. Jag lånade pengar av privatpersoner, ytligt bekanta som inte kände varandra. Både jag och mina föräldrar hade gott anseende så det var enkelt.

Det som absolut inte fick hända var att någon skuld hamnade hos Kronofogden.

– Till slut gick det inte att undvika. Det var en simpel TV-licens, men det var som om ännu en spärr släppte. När även huslånen senare hamnade hos Kronofogden gömde jag breven för min fru. Men så plötsligt en dag ringde hon och var helt förtvivlad när en delgivningsman kommit hem till henne.

VILL DU VETA MER?

PATRIK AXELSSON, Spelberoendes riksförbund, Göteborg och Trollhättan

E-mejl: patrik@spelberoende.se

Webbplats: www.spelberoende.se,
www.stodlinjen.se

SPELBEROENDES RIKSFÖRBUND

Spelberoendes riksförbund är en partipolitisk och religiöst obunden sammanslutning av föreningar för spelberoende och anhöriga som vill verka för att förebygga och avhjälpa spelberoende.

– Jag var nu så bra på att ljuga att jag lyckades lura henne, sa att jag redan hade löst det. Att det hela var ett missförstånd. Hon valde att tro på mig. Men det hade naturligtvis inte löst sig. Nu hade jag eld i baken på riktigt. Det var mycket pengar som saknades. Jag passerade ytterligare en gräns när jag tog av barnens sparpengar. Och ännu en när jag tog pengar ur kassan på jobbet.

Det tog tio månader innan han blev inkallad till ekonomichefen som satt med alla papper på bordet och undrade varför det såg ut som det gjorde.

– Jag nekade. De trodde mig inte. Jag blev avstängd i väntan på utredning och var helt säker på att jag var avslöjad.

Men ännu en lögn hade räddat honom. Arbetsgivaren höll dock extra koll och genomförde stickprover. Tredje gången var det kört. Han förlorade jobbet.

– Jag låtsades för min familj att jag fortfarande jobbade. På eftermiddagen pratade vi om dagen som varit. Det var de 14 vidrigaste dagarna i mitt liv. Att berätta var dock inget alternativ.

Alternativet för Patrik Axelsson var istället att en tidig kväll gå ombord som passagerare på en större bilfärja i Göteborg. Han visste att han en bit från hamnen skulle hoppa i vattnet, nära propellern så att livet med säkerhet skulle vara över på en sekund.

– Men jag blev sittande i en ångestbubbla. Till slut var båten tillbaka i Göteborg, jag var den sista passageraren av. Jag gick hem, hade gett upp, det var mitt i natten. Min fru mötte mig i dörren, längre in fanns mina föräldrar och mina syskon. Min syster hade just den dagen fått höra ett rykte och hade tagit kontakt med min arbetsgivare.

Till slut rann hela berättelsen ur honom. Han var beredd på att alla nu skulle vända honom ryggen, men det blev tvärt om. Han fick all möjlig stöttning av både familj och vänner. Skötte två jobb parallellt.

– En lön använde jag till att betala av skulder, den andra till att försörja familjen. Det höll inte. Efter ett halvår var jag nära att gå in i väggen. Jag kände mig värdelös som inte ens dög till att komma tillbaka. Min fru hade nu hand om vår ekonomi men jag försökte trixa. När hon upptäckte det hotade hon med att lämna mig.

Patrik Axelsson berättar att man som spelberoende alltid tror att man är ett spel från att vinna storkovan och kunna ställa allt till rätta igen.

– En morgon i juni 2002 kom hon in till mig och sa att hon hade bestämt sig. Jag hade spelat bort det finaste jag hade – min familj. Jag var 37 år och flyttade hem till mina föräldrar.

Ett par månader senare, den 12 augusti, kom han till Kolmårdens behandlingshem. Så sent som två dagar före spelade han.

– Det är fortfarande den sista dagen jag spelade. När jag kom ut 16 veckor senare engagerade jag mig direkt i den förening för spelberoende där jag nu också jobbar sedan 15 år tillbaka.

Spelberoendes riksförbund finns på nio ställen runt om i landet men har idag ingen verksamhet i Värmland.

– Vi vill naturligtvis även finnas och agera här, det är en vit fläck på kartan, säger han. ■

AKTIVT PENSIONÄRSLIV MED PARKINSONS SJUKDOM

Lars-Erik Jonsson har levt med Parkinsons sjukdom i över 20 år. Det har gett honom stora kunskaper om hur livskvalitet kan bibehållas. Idag är han en viktig resurs för andra som fått sin diagnos och deltar i de patient- och närståendebildningar som Landstinget i Värmland erbjuder.

Det är många av deltagarna på Nya perspektiv som vill hälsa på Lars-Erik Jonsson. Efter 20 år som personalchef i Arvika kommun är han välkänd i nätverket av värmländska kommuner. Nu är han speciellt inbjuden för att dela med sig av sin vårdhistoria men framförallt hur han fortsätter att sätta upp nya mål för ett aktivt pensionärsliv.

– Jag kände att något var galet, börjar han. Över en natt tappade jag luktsinnet och sedan kom den ena besvärliga symptomen efter den andra. Jag blev stel i leder och muskler, fick korta ner steget och gå långsammare, jag fick sämre balans och smalnade i kroppens vänstra sida. Det var som om jag hade en ständig träningsvärk.

Hur denna känns visste han mycket väl. Lars-Erik Jonsson har hela livet varit intresserad av friskvård, skog och natur. Skidåkning och skridsko är favoritsporter.

– Jag tänkte att det här löser jag väl med en lämplig

hälsokur. Jag la om mina träningsrutiner, provade att fasta en vecka, drack grönsaksavkok och åt vegetarisk kost. Men ingenting hjälpte, det blev istället värre.

Till slut kunde han varken åka skridskor eller skidor på slät mark längre.

– Jag visste hur jag skulle göra men kunde inte utföra rörelserna.

Han insåg att det var dags att söka professionell hjälp.

– Det dröjde två år innan jag fick korrekt diagnos och kunde få rätt medicin. Det var bra – men det dåliga var att jag skulle gå i pension och jag hade ju sett fram emot att bli en aktiv pensionär. Nu handlade det istället om att bli frisk från Parkinsons sjukdom.

Han fick en remiss till en neurologisk specialistmottagning och provade ut rätt medicin. Han ville också lära sig så mycket som möjligt om sjukdomen som han skulle leva tillsammans med. Målet var att hitta en livsstil som fördröjde sjukdomens utveckling

PARKINSONS SJUKDOM

Kronisk neurologisk sjukdom. De första symtomen kommer vanligen efter 55 års ålder. Det finns olika behandlingar och läkemedel som kan minska besvären. Dopamin är en signalsubstans som hjärnan använder för att skicka signaler mellan hjärncellerna. Vid Parkinsons sjukdom förstörs cellerna som tillverkar dopamin. Hjärnan får då svårare att kontrollera de nervsignaler som styr kroppens rörelser. Ungefär en av hundra personer över 60 år får sjukdomen och den är vanligare hos män. Orsaken till sjukdomen är inte helt klarlagd. (källa: 1177.se)

VILL DU VETA MER?

LARS-ERIK JONSSON, pensionär med Parkinsons sjukdom, resurs och deltagare i landstingets patient- och närståendebildning

E-mejl: svaletjarn@gmail.com

Sök på "patient- och närståendebildning" på www.liv.se

och inte hindrade honom från aktiviteter.

– Att leva med Parkinsons sjukdom är en utmaning. Förutom medicin och näringsriktig kost krävs träning, utprovade hjälpmedel, förstående anhöriga och en

stor dos självdisciplin för att lyckas.

Utbildning i grupp för patienter med samma sjukdom och deras anhöriga är ett viktigt forum. Inom gruppen råder fullständig tystnadsplikt. Lars-Erik Jonsson har deltagit som patient men är nu med i gruppen i rollen som erfaren brukare.

– Jag kunde inte ta ett enda löpsteg, men då var det någon i gruppen som tipsade om att jag skulle prova att springa med stavar. På så sätt lärde jag mig att springa igen. I mötet med andra kommer enkla lösningar fram. Det känns tryggt att träffa personer med samma behov som jag själv.

Idag är han den aktiva pensionär han en gång tänkte sig vara. Aktiviteter som långfärdsskridsko, löpning och fysiskt arbete utomhus fungerar bäst. Skogsröjning, trädgårdsarbete, snöskottning och snickeri. Hjärn-gymnastik i form av intellektuellt arbete är också viktigt.

– Jag uppskattar också att ha ett bra socialt nätverk och umgås bara med människor jag tycker är trevliga. Det är viktigt att vara rädd om sina vänner. Jag mår bättre idag än för tio år sedan.

Han strävar nu mot ett nytt mål.

– Jag klarar inte utförsåkning på skidor – men nästa säsong, då åker jag kanske i backarna i Finnfallet. ■

PATIENT- OCH NÄRSTÅENDEUTBILDNING

Med ett sjukdomsbesked, fysiskt eller psykiskt, kommer många frågor och tankar, både för den som är sjuk och närstående. Då behövs kunskaper, tips och idéer för att bättre kunna bemästra och hantera vardagen. Vid landstingets grupputbildningar möts patienter, närstående, vårdpersonal och erfarna patienter och närstående i mindre grupper för att lära av varandra i ett ömsesidigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

(källa: www.liv.se)

SJÄLVSTÄNDIGT LIV MED RÄTT HJÄLPMEDEL

Det finns många praktiska hjälpmedel för att klara av vardagliga sysslor i hemmet på äldre dar. Kerstin Andréasson har bland annat testat en robotdusch som Karlstads kommun provat tillsammans med några brukare under vintern. Perfekt, men den får gärna ha duschstrålar även från ovan, är hennes spontana omdöme.

Poseidon • © Robotics Care

Peter Nylander är verksamhetschef för hemvården på vård- och omsorgsförvaltningen i Karlstads kommun. Han börjar med att visa en film från kommunens visningslägenhet. Den bjuder på en guidad tur – från det att man kommer in genom dörren, vill äta mat, vila i en skön fåtölj och behöver duscha eller borsta tänderna.

Smarta produkter och välfärdsteknik gör att Karlstadsborna kan bli mer självständiga även när kroppens funktioner är nedsatta.

– Tänk er att jag är en äldre tant nu, lite tung i rumpan, säger arbetsterapeut Anna-Karin Skoglund i filmen. Då kan det vara svårt att ta sig upp ur fåtöljen, men titta vad smart – nu står jag upp.

I takt med att hon själv reser sig upp tippas även stolens sittdyna framåt och hjälper på så sätt till i rörelsen framåt och uppåt.

I köket väntar en tallrik makaroner. Den som ska äta och inte kan hålla i besticken själv kan få hjälp av en matningsrobot. Då behövs bara en tryckning på en rejält tilltagen knapp så sköter robotarmen allt från att hämta upp maten från tallriken till att stoppa den

VILL DU VETA MER?

PETER NYLANDER, verksamhetschef hemvården, Karlstads kommun

E-mejl: peter.nylander@karlstad.se

Sök med ordet "visningsmiljöer" på www.karlstad.se så kan du se en video från Karlstads visningslägenhet med smarta lösningar och exempel på tillgänglig välfärdsteknik.

i munnen. I kökslådan finns också många olika smarta köksredskap. Till exempel en silskopa för att plocka upp potatisen ur en kastrull med kokhett vatten.

I badrummet är det viktigt att minimera fallrisken. På väggarna finns greppvänliga handtag, som dessutom är flyttbara så man kan ta dem med sig när man reser bort. Handfatet är höj- och sänkbart, lätta att hålla sig i om det känns ostadigt och i duschen står en pall.

– Då kan jag sitta ner och duscha, bra va, fortsätter Anna-Karin Skoglund.

Med på scenen här i Sunne är brukaren Kerstin Andréasson. Efter en knäoperation behöver hon rullstol och har upptäckt att det är många av de vardagliga sysslor hon med lätthet klarade tidigare som hon inte längre kan göra. Peter Nylander intervjuar henne om de hjälpmedel hon fått.

– För mig är det viktigt att ändå vara självständig, konstaterar.

Hon är en av dem som har fått testa den nya sortens duschrobot på vård- och omsorgsförvaltningens Resurscentrum.

– Jag har fått boka in mig på en tid som passar mig, berättar hon. Den fungerar som en vanlig duschkabin där jag sätter mig på en stol men sedan styr de olika strålarna med knappar. Det kommer strålar på flera ställen på kroppen. Kanske är det lite hårt att sitta, inte så avkopplande. Och så vill jag gärna ha en duschstråle även ovanifrån för att slippa hålla i handduschen.

Hon berättar att hon även har god användning i vardagen av ett plockverktyg. Innan hon lämnar konferensen passar hon på att skicka med ett budskap till alla chefer och politiker.

– Även om jag nu sitter i min rullstol vill jag inte bli pratad om över huvudet. Det går bra att prata direkt med mig och inte bara med den som står bredvid. Fråga mig istället – jag är helt klar i huvudet, men kan inte gå. ■

” EN DELTAGARRÖST

**EVA HALLSTRÖM, POLITIKER, LANDS-
TINGET I VÄRMLAND**

Berätta kort vilka insikter du främst tar med dig hem från årets Nya perspektiv.

– Nya perspektiv är en mycket bra mötesarena med fantastiska och tankeväckande föredragshållare. Det här året har bland annat slagit hål på myter som till exempel hur vi politiker fattar våra beslut, vad som framkommer av statistiken och forskningen.

– Det är också värdefullt att få träffa andra, utbyta erfarenheter och skapa nya kontakter inför framtiden att jobba vidare med. Det har varit ett inspirerande program och trevligt att få vara i Sunne. Jag vill sända ett stort tack till arrangörerna!

På vilket sätt kommer utvecklingsarbetet inom Nya perspektiv spela roll i ditt arbete på hemmaplan?

– Vi fortsätter att arbeta i samverkan och i olika nätverk kring gemensamma utmaningar där vi kan stärka varandra i Värmland och söka lösningar tillsammans. Det är viktigt är att, som en föredragshållare sa ”sluta aldrig att gå”, samt att lyssna på andra eftersom ”alla bär på en historia”. ■

”LIVET HANDLAR OM ATT SKAPA SIG SJÄLV

Det är dags för Nya perspektivs sista föreläsning.

– Jag presenterades här som Christina Rickardsson och jag växte upp i Vindeln i Västerbotten. Men jag föddes 1983 som Christinia Mara Coelho i en otroligt fattig familj i Brasilien. Min mamma bodde på gatan och när jag var bara 15 dagar gammal lämnade vi staden och bosatte oss i en grotta.

Så börjar berättelsen där får möta den lilla flickan i vildmarken, gatubarnet som tvingas springa för livet, adoptivbarnet som kämpar för att bli svensk och till slut den vuxna kvinnan som jobbar för att öka förståelsen för olikheter, fördomar och kulturkrockar.

– När vi tittar på varandra gör vi en snabb bedömning, konstaterar hon. Vi glömmer lätt att alla människor bär på en historia och att alla historier räknas.

Grottan blev hennes första hem. Mamma var schizofren och under åren i vildmarken försvann hon ibland och dottern fick klara sig själv. Att överleva var en kamp inte bara mot hungern, utan också mot giftiga djur som ormar, spindlar och skorpioner.

– Hunger är en riktigt otrevlig känsla, svår att beskriva. Men tänk er att ni håller en metallbit i elden tills den blir alldeles röd. Stoppa den i magen och rör om.

Det gör fysiskt ont när varenda cell i kroppen skriker efter näring. Och när det inte gör ont längre, då är det riktigt farligt. Då är det svält.

Bristen på mat tvingade dem då och då in till staden. Där försökte de sälja de torkade växter som mamman plockat för att kunna köpa med mat hem igen.

– Det slutade nästan alltid med att vi fick börja tiggas istället. Jag glömmer aldrig att andra människor gick förbi oss, spottade och sparkade på oss. Vi var lika med gaturåttor och kackerlackor.

– Det svåraste var ändå inte att bli spottad på – det var de som ignorerade oss, för dem var vi inte ens en del av samhället. Och alla vi som sitter här inne idag vet hur viktigt det är att ha en tillhörighet. Som fyraåring hade jag väldigt svårt att förstå allt detta de gjorde med oss.

I den tidiga barndomen fanns mycket kärlek.

– Mamma berättade om Gud, helgon, olika djur i skogen. För mamma var ingenting omöjligt. Hon gav mig hopp!

En natt blev de plötsligt jagade ur sitt hem i grottan. De påbörjade en lång vandring till Sao Paulo, då i slutet av 1980-talet en stad med 17 miljoner invånare.

– Här upplevde jag mitt livs första kulturkrock. Jag lärde mig snabbt att det fanns något som var ännu farligare än giftiga djur – och det var människor. Problemet var att det inte gick att se vilka människor som var farliga, vem jag skulle hålla mig borta ifrån.

VILL DU VETA MER?

CHRISTINA RICKARDSSON,
författare, föreläsare, utbildare

E-mejl:

info@christinarickardsson.se

Webbplats:

www.christinarickardsson.se

Boken *Sluta aldrig gå* är i Sverige
utgiven på Bokförlaget Forum,
2016

Ofta var det de som log som var mest onda.

Christinia, som då var fem år, hamnade på gatan.

– Det går inte att överleva ensam på gatan som femåring. Det västerländska ordspråket "ensam är stark" är det dumaste jag har hört. Vi behöver alla någon. Och för att överleva på gatan i Brasilien behöver man en familj, man behöver helt enkelt tillhöra ett gatubarnsgäng.

– Mitt gäng var barn mellan tre och 14 år. De äldsta bestämde och de kunde lära oss hur man överlever. Camille blev min första vän i livet, vi gjorde allt tillsammans. Vi lekte och vi delade systerligt på den mat vi jobbat för, hittat eller stulit. Vi skyddade varandra. Hon lärde mig vad vänskap och lojalitet är.

Nu står den vuxna Christina Rickardsson här i en konferenssal i Sunne och berättar vad som hände den natten hon miste sin bästa vän Camille.

– Polisen i Brasilien genomför rutinmässigt rensningar av gatubarn. Vi väcktes av ljud och upptäckte att fyra-fem barn stod

framför beväpnade män från militärpolisen. Nu gällde det att springa för livet. En av mina gåvor här i livet är att jag kan springa riktigt snabbt. Jag kommer rakt emot en mur och lyckas hoppa upp på den i farten. När jag vänder mig om för att hjälpa Camille upp är hon inte där, hon har blivit fasttagen och skriker till mig: "Spring!"

– Jag tar en annan väg tillbaka, bestämde över att hjälpa henne. Nu står hon tillsammans med de andra barnen. Medan jag funderar på vad jag kan göra händer något med Camille, hennes kropp faller ihop, jag hör skotten, jag ser hur männen skjuter ner barnen.

Christinia lyckas gömma sig och till slut hittar hennes mamma henne.

– Hon lyssnade på mig och hon fick mig att lova att vad som än händer "sluta aldrig gå". Jag förstod inte vad hon menade förrän senare. Vi kommer alla att gå igenom tuffa saker i livet men det viktiga är att vi aldrig slutar att gå. Poängen är inte vad som finns på andra sidan, utan att vi tar oss dit.

Tillsammans med sin lillebror kom hon efter tag till ett barnhem och adopterades, mot både sin och mammans vilja, av ett par i Vindeln.

– Det var mitt livs andra stora kulturkrock. Alla människor var främmande, jag förstod inte vad någon sa, allt var annorlunda. Min första tid handlade helt och hållet om att bli svensk. Jag gick från att dansa samba på gatan till foxtrot med min pappa. Jag tävlade på skidor och i friidrott. Jag gick från att föra en fysisk kamp i Brasilien till en psykisk kamp i Sverige.

– Men jag var bra på att dölja vad jag upplevde. Jag var så bra på att anpassa

mig. Inuti skrek jag. Den jag var, passade inte i det här samhället. Ingen var elak mot mig, men det var oerhört viktigt att jag skulle bli svensk.

Idag vill Christina Rickardsson att hennes unika historia ska inspirera och skapa bättre förutsättningar för myndigheter, organisationer, företag och individer som arbetar i eller med multikulturella kontexter.

– Livet handlar inte om att finna sig själv. Jag tycker att det är viktigt att man skapar sig själv. Jag kan skapa min verklighet och skapa mig min framtid. Jag gör mina val.

Hon brinner för samhällsfrågor och är helt övertygad om att jämställdhet och mångfald bidrar till ökad tillväxt och bättre resultat för alla. Hon vill öka förståelsen för olikheter, fördomar och kulturkrockar, och därmed bygga broar som skapar dialog, tolerans och öppenhet i samhället.

Den som vill höra Christina Rickardsson berätta om sin väg från grottan via kåkstaden till Sverige kan läsa hennes bok *Sluta aldrig gå* (Forum, 2016). Boken, som är utgiven även i Brasilien och USA, blev starten för insamlingsstiftelsen Coelho Growth Foundation som är partipolitiskt och religiöst obunden.

– Det är historien om mig och min mamma. I Brasilien har utgivningen lett till att jag har blivit mordhotad av militärpolisen.

Stiftelsen drivs med ändamålet att förbättra levnadsvillkoren för barn och unga i utsatta situationer i Brasilien. Hjälp ges på plats i form av bland annat utbildning, mat, kläder och genom att se till att barnen får en tryggare och roligare barndom. ■

NU GÖRS AVSTAMP FRAMÅT

Regionrådet Stina Höök avslutar Nya perspektiv 2018 med att konstatera att det snart är dags att åka hem till vardagen igen. Då tas ytterligare avstamp för utveckling i Värmland.

– Jag har hört sägas att det här har varit den bästa konferensen hittills, och det hörde jag även förra året, säger Stina Höök. Efter alla berättelser som berör, kan vi enkelt konstatera att vem som helst av oss kan bli den som plötsligt behöver vårt gemensamma stöd.

Fyra personer, politiker och chefer, med olika ansvarsområden fick sedan sista ordet genom att berätta hur de vill att Nya perspektiv lever vidare efter regionbildningen och i nya Region Värmland från 2019 och framåt.

Mona Smedman, politiker, Arvika kommun

– Den enskilt viktigaste faktorn för att leva ett bra liv är att gå ur grundskolan med godkända betyg.

– Jag vill dela med mig av en berättelse om en ung tjej som levde med sin psykiskt sjuka mamma. Varje dag frågade hennes lärare hur hon mårde. Efter ungefär två år kände sig tjejen redo att ge ett ärligt svar på frågan och läraren blev en viktig vuxen som kunde se till att hon fick det stöd hon behövde.

– Det är vårt ansvar att ta med allt det som vi fått med oss från Nya perspektiv hem till vår hemmaarena. Vi bygger broar här inne, skapar nätverk, bollar idéer och ser på frågeställningar ur ett invånarperspektiv. Jag vill att vi fortsätter med det. Nu får vi en ny organisation men den här kraftfulla och konfliktfria arenan är precis lika viktig framöver.

Maria Kjällström, skoldirektör, Karlstads kommun

– Ni som har varit med här på Nya perspektiv från start har verkligen lyckats att pricka in ett arbetssätt som fungerar bra – tack för det! Vi som ansvarar för och jobbar ute i verksamheterna behöver få komma hit en gång per år, inte minst för att påminnas om varför vi en gång valde det här jobbet. Det ger energi och krafter att komma tillbaka hem och jobba vidare med utmaningarna.

– I framtiden blir det många barnvagnar och många rullatorer. Vi som är i arbetsför ålder blir dock färre. För att få ”mer pang för pengarna” är samverkan inte målet utan medlet.

– Så nu när Nya perspektiv genomförs för trettonde gången och själv blivit tonåring, då behöver vi skruva ett extra varv på vårt arbete mellan konferenserna. Jag vill att vi möter våra tonåringar och tar reda på hur våra arbetsprocesser kan stödja de behov som finns.

Daniel Schutzer, politiker, Årjängs kommun

– Nya perspektiv kan vara det verktyg som Värmland använder för att rädda välfärden. Vi vet nu att offentlig sektor står inför tuffa utmaningar i framtiden för att klara uppdraget.

– Här sätter vi viktiga långsiktiga mål och vi ser i de uppföljningar som görs att vi befinner oss på olika nivåer i arbetet mot målen. Därför behöver vi blicka långt fram, ingen vill ju vända i utvecklingen och gå baklänges.

– Framgångar består inte av en rak pil i en given riktning. Det är ett nystan som behöver redas ut. Och med det ökande tempot i samhället blir styrningen ännu viktigare.

Börje Ehinger, chef öppenvård, Landstinget i Värmland

– Jag har varit med här för första gången och nu är det så många intryck som fyller mig. Gårdagen präglades av fakta och klokskap – men den här andra dagen har jag framförallt blivit berörd.

– Vi behöver tilltro till oss själva och till varandra – det är grunden för att lyckas tillsammans. Vi är alla i en ledande position i våra respektive organisationer. Det innebär att det är oss invånarna förlitar sig på för att få det stöd de behöver. Många faller tyvärr mellan stolarna vilket gör det än viktigare att fortsätta sträva efter sömlösa arbetssätt.

– Sedan igår har jag bland annat tänkt mycket på det faktum att vi är viktiga vuxna. Det har jag förstått de senaste veckorna hemma i vårt eget villakvarter. En flyktingfamilj har flyttat in i ett av husen och samtidigt har leken återvänt till gatan. Plötsligt är det massor av nya barn hemma i vår trädgård och mina yngre barn har fått många nya kompisar. Kvinnan som har flyttat in har tolv barn.

– Jag frågade ett av de nya barnen vad som är det bästa med Sverige. Hon svarade utan att tveka ”här får man inte slå barn”. Vi måste jobba vidare med de här frågorna – eller hur?! ■

MER KUNSKAP OM

NYA PERSPEKTIV

- *Barns hälsa och uppväxtvillkor*
- *Psykisk hälsa*
- *Riskbruk och riskbeteende*
- *Äldres hälsa*

POLITISKT INRIKTNINGSDOKUMENT

(WWW.REGIONVARMLAND.SE)

Varje år tas ett uppdaterat dokument titeln Politisk inriktning Nya perspektiv fram. Innehållet är bland annat ett underlag till de två seminariedagarna i Sunne och kan fungera som styrdokument i kommunerna och landstinget.

- Bakgrund och syfte till Nya perspektiv
- Gemensam inriktning och resultatmål för varje utmaning
- Arbetsgruppernas rapport från det gångna året
- Kommentarer från arbetsgruppernas ordförande
- Historik kring varje utmaning

AKTUELLT PERSPEKTIV

(WWW.REGIONVARMLAND.SE)

I det här dokumentet finns en uppföljning till resultatmålen för varje utmaning.

UTMANINGARNAS BEMANNING, UPPDRAG OCH RAPPORTERING

- Respektive utmaning leds av två ordförande, en från kommunerna och en från landstinget.
- Utmaningarnas arbetsgrupper bygger på tvärprofessionell kompetens. De funktioner och personer som ingår i arbetsgruppen bör även ingå i andra funktionsnätverk (till exempel Region Värmlands nätverk för skolchefer, medicinskt ansvariga sjuksköterskor, socialchefer) för att säkerställa informationsspridning och implementering.
- Ordföranden och arbetsgrupp utses av beredningsgruppen, Region Värmland.
- Utmaningarnas uppdrag utgår från inriktning och målsättningar i politiska inriktningsdokumentet för Nya Perspektiv. I uppdraget ingår att identifiera behov av strategiska överenskommelser, utvecklingsinsatser etc. för respektive utmaning samt att ta initiativ till verksamhetsanknutna utvecklingsinsatser.
- För att säkerställa effektivt arbete är det viktigt att andra aktörer och utvecklingsarbeten identifieras samt hur utmaningarnas uppdrag förhåller sig till övriga stödstrukturer eller arbeten. Arbetsgrupperna ska även följa upp och utvärdera gjorda överenskommelser.

- Regelbunden rapportering om aktiviteter och målluppfyllelse sker till beredningsgruppen.

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR SAMVERKAN

- Framgångsrik och effektiv samverkan mellan huvudmän kräver såväl ledning och styrning som fungerande struktur. Samverkan kräver prioritering av tid och en gemensam bild om vad som ska uppnås. De övergripande inriktningarna och resultatmålen bidrar till att skapa en tydlighet.
- För de fyra utmaningar som Nya Perspektiv omfattar är samverkansstrukturen i länet väldigt skiftande. Att tydliggöra samverkansstrukturen bidrar till att utveckla samverkan ytterligare, att skapa hållbara samverkansformer som bygger på funktion och mandat, att skapa gemensamma rutiner för kunskapsspridning inom och mellan utmaningarna och inom och mellan huvudmännen.
- De tre utmaningarna Barns hälsa och uppväxtvillkor, Riskbruk och riskbeteende samt Psykisk hälsa har även klara samband med varandras uppdrag. Det krävs "hängrännor" för att skapa mervärde i de olika utmaningarnas arbete. ■

SÅNG TILL NYA PERSPEKTIV I VACKRA SUNNE

Melodi: Fröken Fräken • Text: Jacke Sjödin

Jag har sett Sollefteå, jag sett Vilhelmina,
jag har sett Kristianstad, Hudiksvall och Härnösand.
Och jag tyckte alla orter var rätt fina.
Men när jag kom fram till Sunne,
tänkte jag: Nu har jag funne
allra bästa orten uti hela i vårt land..

Här vid fina Mellan-Fryken
ligger Sunne
dit jag for på konferens
för att rimma som i trance
och det gick ju som en dans.

Här vid fina Mellan-Fryken
uti Sunne
fick jag komma denna da
för en konferens på flotta Selma Spa.

Och vi talade om vårdens kvalité
och vi talade om välstekt oxfilé
och vi talade om rullstolar på våning 23.

Och vi talade om digitalt försök
om apokalypsens fyra svarta ök
om Experio Lab och även lite grann om Stina Höök.

Ja, vi talade om smarta arbetssätt
Anne Bylund tala om en blombukett
och vi talade om vikten av att köpa drinkbiljett.

Och jag rimmade idag som ett jehu,
fick ett litet glas med bubbel klockan sju,
efter det så kan jag ärligt säga: Jag mår bra punkt nu!

Denna dag vid Mellan-Fryken
uti Sunne
den har varit intensiv.
men den gett en hel del Nya Perspektiv!

JACKE SJÖDIN

Jacke Sjödin kallar sig bland annat rimsammanfattare – och det är precis den roll han har under de två dagarna med Nya Perspektiv. Då och då i programmet återkommer han med dikter fyllda av humor, eftertanke och egna betraktelser kopplade till innehållet i föreläsningarna. Här är ett smakprov i form av en sång till torsdagens middagssittning.

www.jackesjodin.se

AKTIVT OCH KONKRET ARBETE

Den politiska styrgruppen för Nya perspektiv vill uppmärksamma några konkreta exempel på aktivt och konkret arbete kopplade till de fyra utmaningarna under året som gått.

Äldres hälsa

- "Selma och Gustav" och "Allt det goda" är nu två etablerade mötesplatser som bidrar till ökad samverkan.
- Mobila resursteamet Karlstad är en samverkan mellan primärvården och den kommunala Hälso- och sjukvården. Primärvården står för läkare och kommunen för sjuksköterskor. Målgruppen för teamet är multisjuka äldre från 65 år som är inskrivna i den kommunala hälso- och sjukvården. Utgångspunkten är hembesök. Fokus på medicinska vårdplaner för att därigenom undvika slutenvården.
- Mobil hemsjukvårdsläkare finns knuten till vårdcentralerna i respektive kommun. Verksamheten finns för patienter inskrivna i kommunal hälso- och sjukvård och som av hälsoskäl inte kan ta sig till vårdcentralen. De har komplexa behov som gör att vården behöver förmedlas i en trygg, invand miljö – det vill säga hemma hos patienten
- Närsjukvårdsteam i Västra och Norra Värmland utgår från sjukhuset och finns för patienter med flera sjukdomar i instabilt läge. Vård på slutenvårdsnivå i hemmet med läkare och sjuksköterska som tar in resurser utifrån individens behov, till exempel kurator och fysioterapeut.

Barns hälsa och uppväxtvillkor

- Reviderad länsstrategi för att främja goda matvanor och ökad fysisk aktivitet hos barn och unga i Värmland. Strategin är just nu ute på en formell remissrunda i länet.
- Etablerat nätverk med deltagare från hela länet med fokus på länsstrategin. Syftet är att samordna, stödja varandras arbete, delge varandra erfarenheter och aktuell kunskap inom området.
- Överenskommelse kring elevhälsoteam har arbetats fram i varje kommun. Utveckling av barnhälsoteam sker i samverkan mellan barnhälsovården och kommunernas förskolor. Ska samordna olika kompetenser runt barnet och familjen.

Psykisk hälsa

- 1:a linjenverksamhet finns nu i hela länet för den som känner att man börjar få problem och som har ett behov av stöd och hjälp. Det gäller barn, unga och deras föräldrar. Det är en tidig insats för att barn och unga inte ska utveckla svår psykisk ohälsa eller missbruk, och det är ett viktigt samarbete mellan Landstinget i Värmland och länets kommuner.
- Appen Hur mår du? (se referat sid 00).
- Länsgemensamt suicidpreventivt arbete med till exempel:
 - Utbildnings- och kompetenshöjande aktiviteter, bland annat en länskonferens.
 - Öppnat för det civila samhällets möjlighet att söka bidrag för sitt arbete med psykisk hälsa – suicidprevention.
 - Blåljussamverkan avseende suicidlarm
 - Deltagande i forskningsprojekt via Lunds universitet, "Retrospektiv journalgranskning"
 - Sammanställning av statistik och fakta gällande situationen i Värmland
 - Deltagande i främjande och förebyggande arbete.
 - Medverka till att det lokala arbetet gällande suicidprevention utvecklas

Riskbruk/riskbeteende

- Arbetet med ANDT-förebyggande arbete i Värmland har under 2017 samordnats på ett tydligare sätt. Olika grupperingar har knutits samman och utgår från det gemensamma styrdokumentet ANDT-förebyggande arbete i Värmland – Strategi 2017-2021

I dokumentet *Aktuellt perspektiv* finns en uppföljning till resultatmålen för varje utmaning

Den politiska styrgruppen för Nya perspektiv består av Ulric Andersson, landstingsråd, Anna Dahlén Gauffin, politiker Karlstads kommun, Stina Höök, regionråd, Bjarne Olsson, kommunalråd Kristinehamn, samt Elisabeth Kihlström, landstingsråd (ej med på bild).

Region Värmland är en regional utvecklingsorganisation.

Vi skapar förutsättningar för en hållbar tillväxt.

Vi har många olika ansvarsområden med uppdrag som kommer från staten och våra medlemmar – landstinget och Värmlands 16 kommuner.

Vi jobbar med tillväxtfrågor, kollektivtrafik, kultur, folkhögskolor och medlemsstöd. Vi tar alltid utgångspunkt i Värmlandsstrategin.

POLITISK STYRGRUPP

MANDATPERIOD 2015–2018

Ulric Andersson, Landstinget i Värmland

Stina Höök, Region Värmland

Elisabeth Kihlström, Landstinget i Värmland

Bjarne Olsson, Kristinehamns kommun

T.o.m. 30/4 Ingela Wretling,

Karlstads kommun

Fr.o.m. 1/5 Anna Dahlén Gauffin,

Karlstads kommun

BEREDNINGSGRUPPEN

För Landstinget i Värmland

Anna-Carin Johansson, t.o.m. 28/2 Mathias

Karlsson, fr.o.m. 7/3 Börje Ehinger, Mia Mossberg,

Eva Stjernström och Petra Svedberg

För kommunerna i Värmland

Ann-Katrin Nilsson, Per-Joel Sewelen, Kristina

Steijner, Gunilla Öberg och Ulla Engström

För Region Värmland

Yvonne Lennemyr